Život bez televizije...?

documents.uow.edu.au/~bmartin/pubs/80uc.html

Objavljeno u *Undercurrents,* br. 43, prosinac 1980. - siječanj 1981., str. 24-27

Brian Martin

e-mail: bmartin@uow.edu.au

Ići

Publikacije Briana Martina

Web stranica Briana Martina

[Uvod urednika] Zamislite samo: Božić bez The Sound of Music, Walta Disneyja, Larryja Graysona ili kraljice. Ali bi li televizija bila bolja da su programi manje imbecilni? Jerry Mander misli da nije. Tvrdi da je TV sama po *sebi* nestvarna, nezdrava, pojednostavljena i autoritarna: treba je jednostavno *ukinuti.* **Brian Martin** gleda što bi značila antitelevizijska kampanja.

TELEVIZIJA je jedan od najrasprostranjenijih i najzahtjevnijih oblika moderne tehnologije. Ipak, za razliku od nuklearne energije, mikroprocesora ili nadzvučnog transporta, televizija je rijetko bila predmet akcije ili čak ozbiljne analize aktivista koji rade na većoj demokraciji i samoupravljanju.

Jerry Mander u svojoj knjizi *Četiri argumenta za eliminaciju televizije* [1] otišao je dug put ka ispravljanju ovog nedostatka analize. [2]

Mander je izgradio konvencionalnu, ali vrlo uspješnu karijeru u oglašavanju. Tada su se stvari za njega počele mijenjati. Kasnih 1960-ih, u San Franciscu, počele su ga prozivati prosvjednike kao savjetnika za medije. Zatim su ga angažirali Sierra Club, Friends of the Earth i druge grupe da piše reklame o ekološkim temama. Odgovor uobičajenih klijenata njegove agencije na ove ekološke reklame i njegova vlastita percepcija rezultata tih napora naveli su Mandera da napusti oglašavanje i započne istragu o učincima televizije.

Manderova četiri argumenta protiv televizije su:

- 1. da televizija jača trend življenja u umjetnom okruženju, odsječenom od izravnog poznavanja svijeta i podložnom usađivanju proizvoljnih stvarnosti;
- 2. da je televizija tehnološki i ekonomski prikladna za dominaciju korporativnih divova;

- 3. da televizija proizvodi neurofiziološke učinke koji su vjerojatno nezdravi i koji uvjetuju ljude da prihvate autokratsku kontrolu;
- 4. da je televizijska tehnologija inherentno sposobnija prenijeti neke vrste informacija od drugih – i da je najučinkovitija kod prijenosa pojednostavljenih linearnih poruka, posebno reklama.

Ovo su kritike tehnologije TV-a i čitateljima koji su upoznati s prethodnim kritikama tehnologije ne bi ih trebalo teško probaviti. [3]

Mander kaže da će 'Većina Amerikanaca, bilo na političkoj ljevici, centru ili desnici, tvrditi da je tehnologija neutralna, da je svaka tehnologija samo benigni instrument, oruđe i ovisno o tome u koje ruke padne, može se koristiti na ovaj ili onaj način'. Središnja je poanta njegove knjige, kaže, da je ovo uvjerenje, o televiziji, kao i o drugim tehnologijama, 'potpuno pogrešno'.

Nije potrebno dugo pamćenje da bi se prisjetili dana kada se uobičajeno vjerovalo da su nuklearne elektrane, pa čak i nuklearno oružje, suštinski 'neutralne'. Čak i danas, uobičajen stav prema nuklearnoj energiji je da bi bilo prihvatljivo da se učini sigurnijom, s višim standardima za sigurnost reaktora, strožim mjerama zaštite od širenja i tako dalje. Slična ideja - koju se još uvijek drže neke socijalističke skupine - je da je nuklearna energija opasna pod kapitalizmom, ali sasvim u redu pod radničkom kontrolom.

Isti stavovi još su češći kada je u pitanju televizija. Predložene reforme su brojne: promicanje boljeg programa, smanjenje televizijskog naglaska na nasilju, smanjenje emisije rendgenskih zraka iz televizijskih prijamnika, zabrana uvredljivog oglašavanja, uvođenje odredbi za jednako vrijeme za alternativna gledišta, promicanje televizije s pristupom zajednici. Ali ako je televizijska tehnologija doista *intrinzično* pristrana - prema stvaranju umjetne stvarnosti, centraliziranoj kontroli, izazivanju pasivnog ponašanja i prenošenju jednostavnih linearnih poruka - takve će reforme samo poslužiti za privlačenje još većeg broja ljudi.

Mander kaže da 'televizija, uglavnom, ne može popustiti pred reformama'. Stoga on tvrdi da televiziju treba *eliminirati*. Ovo može zvučati čudno i nestvarno. Ali ne tako davno da je ideja o eliminaciji nuklearne energije ili nadzvučnog transporta bila jednako čudna. Jedna je razlika u tome što je televizija dobro i uistinu institucionalizirana, poput automobila i nuklearnog oružja, ali za razliku od nuklearne energije i SST-a. Ali, kako Mander zaključuje svoju knjigu, moramo 'očistiti iz naših umova ideje da je se ne možemo riješiti samo zato što televizija postoji'.

Ovdje neću ulaziti u detalje Manderovih argumenata protiv televizije, jer on to u svojoj knjizi čini prilično dobro. No, pretpostavit ću da bi pitanje uloge televizije u društvu trebalo biti važno za aktiviste koji rade na lokalnoj samoupravi - čak i ako se u potpunosti ne slažu sa svim Manderovim argumentima i zaključcima. Mander opisuje *zašto bi* televiziju trebalo eliminirati, ali ne i *kako* bi se to moglo postići.

Kampanja protiv televizije

Postoji nekoliko pitanja oko kojih bi se mogle usmjeriti kampanje protiv televizije. Usporedba između televizije i nuklearne energije je korisna. Ne radim to zbog neke posebne sličnosti između ove dvije tehnologije, već zato što su mnogi ljudi bili uključeni u kampanje protiv nuklearne energije i upoznati su s pitanjima i argumentima.

Učinci na okoliš

U slučaju nuklearne energije, opasnosti za okoliš i zdravlje bile su temelj za veliku komponentu javnog interesa. Ipak, mnogi koji su upoznati s ovim problemima složili bi se da su opasnosti koje nisu okolišne – poput širenja sposobnosti nuklearnog oružja, terorizma i prijetnji građanskim slobodama – mnogo važnije u temeljnom smislu. Može se dogoditi da su prigovori na zaštitu okoliša dobili značaj upravo iz razloga što ne izgledaju politički. *Naizgled* apolitični prigovor na taj način služi kao osnova za političke akcije o tehnologiji koja zaista nema goleme političke učinke.

Mander posvećuje više prostora svom argumentu 3, koji se bavi učincima televizije na ljudsko biće, nego bilo kojem drugom argumentu. Jedna od važnih točaka koje ističe je da postoji ekstremna oskudnost studija o neurofiziološkim učincima televizije. Drugi problem u dokumentiranju opasnosti po zdravlje je suptilnost učinaka. Ali isto vrijedi i za većinu zdravstvenih učinaka koji proizlaze iz nuklearne energije. Ozbiljnije ograničenje u korištenju zdravstvenih učinaka kao osnove za suprotstavljanje televiziji je to što se *čini* da opasnostibiti dobrovoljno prihvaćen. Pojedinačni korisnici kupuju i osobno komuniciraju s televizijskom tehnologijom, poput automobila, ali za razliku od nuklearne energije. To otežava shvaćanje, barem u svrhu političkog djelovanja, da tehnologiju promoviraju i selektivno prilagođavaju za potrebe moćnih interesa.

Korištenje od strane elite

Centralizirana politička i ekonomska kontrola karakteristična je podjednako za nuklearnu energiju i za televiziju. Izazovi protiv bilo koje od ovih tehnologija također bi bili prijetnja ovoj centraliziranoj kontroli. U slučaju nuklearne energije i drugih energetskih tehnologija velikih razmjera, primarni čimbenik je sam razmjer ekonomskih ulaganja i ogromna infrastruktura uključena u električne mreže, proizvodna postrojenja, opremu koja koristi energiju, urbanističko planiranje i slično. Komunikacijske tehnologije (još) nisu konkurentne ovoj razini ekonomskih i strukturnih ulaganja. S druge strane, televizija je dublje upletena u društvene i psihološke obrasce u cijeloj zajednici, kroz svoju ulogu u usađivanju općih perspektiva i stavova te u poticanju pasivnog ponašanja.

U borbi protiv nuklearne energije, učinkovita oporba organizirana je relativno izravno oko ekoloških, političkih i gospodarskih pitanja, uključujući zagovaranje alternativa. Ali borba protiv televizije možda će morati temeljiti svoje napore na prilično dubljem razumijevanju psiholoških i ideoloških aspekata društvene kontrole i prilagodbe pojedinca društvu.

Selektivna korisnost

Po svojoj prirodi (velika potencijalna opasnost, veliki razmjeri, visoki kapitalni troškovi i visoka složenost) nuklearna energija nije pogodna za izravnu kontrolu radnika ili zajednice. Osim razvoja hipotetskog čistog, jednostavnog, jeftinog, malog društvenog reaktora, čini se da nema načina da se to izbjegne. Tehnologija televizije, s druge strane, ima veći *potencijal* kao samoupravni resurs zajednice. Televizijski uređaji, objekti za emitiranje i programi mogli bi se, zamislivo, proizvoditi u uvjetima kontrole radnika i zajednice. Doista, s jeftinim video kasetama, čini se da se neke od mogućnosti približavaju. Međutim, nije jasno da te alternative još uvijek predstavljaju veliku prijetnju centraliziranom emitiranju.

Ove točke upućuju na to da bi kampanja protiv televizije trebala pažljivo razmotriti poželjnost ili nemogućnost mogućnosti kao što je televizija s pristupom zajednici. Slični problemi nastaju u procjeni nekih energetskih tehnologija, kao što su energija plime i oseke ili solarni tornjevi. U slučaju nuklearne tehnologije moguće je opravdati *kategorično* protivljenje – osim možda za proizvodnju radioizotopa. U slučaju televizije, kategorično protivljenje vjerojatno će biti teže održati kao javni zahtjev.

Učinci na aktiviste

Nuklearna energija u svojoj ulozi tehnologije nema velik izravan učinak na aktiviste, osim možda u izazivanju nekoliko karcinoma. (Nuklearna energija naravno izaziva veliki *aktivizam* i napore korporacija i države da se suprotstave tom aktivizmu.)

Televizija, s druge strane, ima velik izravan utjecaj na aktiviste i na aktivizam općenito. Većina aktivista - iako vjerojatno manji postotak od opće populacije - gleda televiziju neko vrijeme. Što je još važnije, opća razina društvenog aktivizma gotovo je sigurno smanjena, jer je zamijenjena milijunima čovjeko-sati provedenih pred televizijskim ekranima svaki dan. Zatim, tu su fiziološki i psihološki učinci televizije, koje je tako dobro opisao Mander, koji se kombiniraju kako bi potaknuli pasivnost, smanjili dodir sa stvarnošću i povećali žudnju za neposrednim podražajima i rezultatima. Ti učinci teško da bi se mogli bolje osmisliti kako bi inhibirali napore za dugoročno političko organiziranje na bazi.

Ako se droga definira, vrlo općenito, kao umjetni uzrok promjene u fiziološkom ili psihološkom funkcioniranju, televizija je jedna od droga koje najviše prožimaju i izazivaju ovisnost u modernom društvu. Marie Winn [4] citira studije i predstavlja mnoge primjere koji pokazuju da prekid televizijske navike gotovo ujednačeno dovodi do poboljšanja individualne i grupne dobrobiti. Ipak, upravo ove studije i primjeri također svjedoče o iznimnoj teškoći trajnog odbacivanja te navike.

To sugerira da kampanja protiv televizije mora jasno odgovoriti na potrebu da se prekine navika gledanja televizije. Oni koji su u tome uspjeli glavni su kandidati za antitelevizijski pokret, kao što su biciklisti vjerojatno kandidati za kampanje protiv automobilizacije. Možda bi se moglo razmisliti o osnivanju Anonimnih televizijskih ovisnika (TVAA), analoga Anonimnim alkoholičarima i Synanonu. (Nažalost, međutim, takve organizacije nisu označene kao glavna mjesta za novačenje sudionika u drugim društvenim pokretima.)

Alternative

Počeo je pokret protiv nuklearne energije, koji je nekoliko godina bio prvenstveno *oporbeni* pokret, glasno protiv nuklearne energije, ali s malo komentara o alternativama. Ovaj isključivo negativan stav često su kritizirali i pristaše i protivnici pokreta. Ali ova situacija nije potrajala. Već nekoliko godina zagovaraju se dobro istražene i promišljene alternative koje uključuju različite omjere očuvanja, tehnologije obnovljive energije te društvene i institucionalne promjene. Grupe kao što su Ekolozi za punu zaposlenost stvaraju veze između ekologa i radnika. Ovaj razvoj događaja stavio je nuklearnu industriju u vrlo obrambeni položaj.

Kampanja protiv televizije i drugih centraliziranih informacijskih tehnologija i sustava također bi bila preporučljiva da se razradi jasna alternativa. To može uključivati lokalne novine, lokalne tiskovine, lokalno radio emitiranje, CB radio, telefonske mreže, sustave distribucije kurirskih informacija, sastanke na radnom mjestu ili u zajednici i javne oglasne ploče. Planiranje i upravljanje lokalnim informacijskim sustavima mogu obavljati grupe volontera, grupe s izabranim ili rotirajućim članstvom ili nasumično odabrana grupa (poput sustava žirija). Alternative bi svakako uključivale prilagodbu i stvaranje komunikacijskih tehnologija za lokalne i individualne potrebe. I, naravno, alternativa bi trebala pružiti jasnu prijetnju prevladavajućim sustavima centralno kontroliranih i manipuliranih medija.

Određenu pozornost također treba posvetiti pružanju alternativa za funkciju televizije kao anestetika i automatskog čuvara djece. Takve alternative mogu uključivati zajednički život, centre za svraćanje i društvenije i privlačnije organizacije društvenog djelovanja.

Kampanja bez televizije

U međuvremenu, aktivisti svih pokreta moraju pažljivo razmotriti svoj odnos prema televiziji. Evo nekoliko prijedloga za koje mi se čini da slijede iz onoga što je Mander tvrdio.

1. Pojedinci bi trebali što manje gledati televiziju. Ako postoji značajan broj programa koje grupe aktivista smatraju važnima - poput dnevnih vijesti - možda bi jedan ili dva člana, koji se često rotiraju, mogli dobiti zadatak (ili zadovoljstvo?) da ih gledaju.

2. Televiziju se ne smije koristiti za prenošenje nečije poruke. Za većinu malih grassroot organizacija to ionako nije moguće. Ali za bogate ekološke organizacije, neke sindikate i političke stranke, često postoji pritisak da se pokušaju natjecati u prenošenju vlastite poruke na televiziji. Potpuno izbjegavanje televizijskog oglašavanja i odbijanje natjecanja može pomoći u diskreditaciji televizije kao uravnoteženog medija. Može se dogoditi da bi takva politika u konačnici, na način koopcije, dovela do ponuda slobodnog vremena. Ali u svakom slučaju, sredstva bi se oslobodila za alternativne načine komunikacije koji su manje pristrani.

3. Vrijednost traženja publiciteta - demonstracije, vratolomije, zastrašivanje, izmišljene priče - treba pažljivo ispitati u svjetlu inherentnih ograničenja televizije. Alternative - organiziranje pacijenata na najširem nivou, kolektivna izrada strategija, izgradnja lokalnih

baza potpore i slično - treba razmotriti na temelju njihovih zasluga, neovisno o vrijednosti javnosti.

4. Alternativne komunikacijske mreže i njihov odnos prema ciljevima grupe treba koristiti kad god je to moguće. Pri korištenju televizije, nekoliko ljudi *učiniti* nešto i mnogi ljudi gledaju. U kretanju prema samoupravnom društvu, cilj bi trebao biti postizanje upravo suprotnog rezultata.

Bilješke

[1] Jerry Mander, *Četiri argumenta za eliminaciju televizije* (New York: William Morrow, 1978. i New English Library, London 1980.).

[2] Neke druge perspektive o televiziji i medijima općenito daje Robert Cirino, *Ne krivite ljude: kako mediji koriste pristranost, iskrivljavanje i cenzuru da manipuliraju javnim mnijenjem* (Los Angeles: Diversity Press, 1971.), Hans Magnus Enzensberger, *Industrija svijesti: o književnosti, politici i medijima* (New York: Seabury Press, 1974.); Alan Swingewood, *Mit o masovnoj kulturi* (London: Macmillan, 1977.); Raymond Williams, *Televizija: tehnologija i kulturni oblik* (London: Fontana, 1974).

[3] David Dickson, *Alternativna tehnologija i politika tehničke promjene* (London: Fontana, 1974.); Godfrey Boyle, Peter Harper i urednici *Undercurrents* (ur.), *Radical technology* (London: Wildwood House, 1976.).

[4] Marie Winn, Dodatna *droga* (New York: Viking, 1977.).